

“ואולי זהו בכלל משחק?”

תריסר גיליונות לכתב העת “מעין”

*

רחוב הדשון פנת היחמור.
אנחנו רבים.

*

רמזר מתחלף
אדם.

אבטיח מרסק על הפביש.

*

אני שומעת את פעימות
עפרונה.
אתה כותב לי.

*

צל נופל על מדרכה
על זו שממול יש עוד אור.
ערב.

*

פנסי הרחוב נדלקים.
אתה בא לקראתי.

*

רוח נושב בעשב
אצבעותיך
באצבעותי.

מתוך: ספר העתיד לראות אור
בהוצאת 'מקום לשירה'.

לא מזמן יצא הגיליון השנים-עשר של כתב העת “מעין” וזו הזדמנות טובה לא רק לסקור את הגיליון האחרון, אלא את כלל הפעילות, היצירה וההשפעה שלו. “מעין” החל לצאת לאור בשנת 2005. מייסדיו ועורכיו עד היום הם רועי צ'יקי ארד ויהושע סימון (כתב העת נקרא על שם מעין שטראוס, חברתו לשעבר של סימון). הוא החל לצאת בעקבות פעילות “האקדמיה החופשית”, קבוצת אמנים תל-אביבית שפעלה במשך כמה שנים וקיימה שלל אירועי תרבות ואמנות, ביניהם שיחות של אמנים על יצירתם, מיצג של “כלא” ברזינגוף סנטר כמו גם ערכי ספרות ושירה. ואכן, בגיליונו הראשון הוגדר “מעין” ככתב עת לספרות, שירה, אמנות ורעיונות של האקדמיה החופשית. הוא פרסם ומפרסם שירה, סיפורת, מסות ושירה מתורגמת. יחד עמו יצאו לאורך השנים, אך לסירוגין, גיליונות של מגזין הקולנוע “מערכון”, מגזין האמנות “החדש והרע” וחוברות שירה כמו “שירה מפרקת חומה” שיצאה יחד עם גיליון 6, חוברת “נאמנות באמנות” שיצאה עם גיליון 12 וכמה ספרי-חברות שירה שיצאו יחד עם גיליונות שונים: ואן נויין (עין הכמהין, גיליון 4), נמרוד קמר (אני רוצה לתייק אותך, עם גיליון 5), מיכל דר (גלשן, עם גיליון 6), ארי ליבסקר (הדוקומנטריסט, עם גיליון 9) ורועי צ'יקי ארד (נושאת המטוסים, עם גיליון 11).

“מעין” הוא גם הוצאה לאור, שיצאו בה ספרי השירה מקש הרווח של ערן הדס, באימבאי של רומן באימבאי, המחזה אנרגיות טובות שהציג את פרוטוקול ישיבת ועדת הכלכלה שדנה בתגמולי הגו הטבעי בשנת 2010. בנוסף היו אנשי “מעין” מעורבים יחד עם כתבי העת “אתגר” ו”הכיוון מזרח” בהפקת אדומה - אסופת שירה מעמדית בשנת 2007, ויחד עם כתבי עת אחרים ו”גרילה תרבות” - בהוצאת לצאת! נגד המלחמה בעזה בשנת 2008 כמו גם שידון המהפכה בעת מחאת האוהלים בקיץ 2011.

“מעין” החל לצאת באותה תקופה שבה יצאו שלל כתבי עת, שהבולטים בהם היו “מטעם”, “הווי”, וכן “דקה”, “מאגמה”, “אלמנך” ו”כתם”, ותכליתו היתה להשמיע קול צעיר מרדני ופרוע יותר ממה שהורגלה לו השירה העברית. גישה זו באה לידי ביטוי בשלל היבטים: בכך שגיליונותיו הודפסו על נייר עיתון זול ונגיש יותר מאשר כתבי עת עד אז; מחירו היה 17 שקלים - שכר המינימום השעתי באותה עת; הגיליונות נמכרו לא בחנויות ספרים ממוסדות אלא בחנויות פרטיות ובפיצוציות וכך הונגשו לקהל שאיננו דווקא קהל קוראי השירה ובכך גם ייצגו עורכיו תפיסה ש”מעין” הוא עממי, נגיש וקליל יותר מכתבי עת אחרים. ואכן “מעין” הופץ בשלושת אלפים עד ארבעת אלפים עותקים לגיליון, כמות בלתי נתפסת ביחס לכתבי עת לספרות. גישת העורכים הובעה בתמצית בפתח הדבר של הגיליון הראשון במשפט הראדאיסטי: “בסטנדרטים המוכרים והרווחים, לא ברור מאלינו אפילו כי זו שירה. ואולי זהו בכלל משחק?”

גיליונות כתב העת נתנו במה לכותבים לא מוכרים וגם ליוצרים באמנות פלסטית. חלקם הפכו מוכרים משך השנים, אחרים פחות. בין הכותבים שלקחו חלק בגיליונותיו השונים אפשר למנות את יוני רו פורטוגלי, מרחב ישרון, אהרן שבתאי, נעם פרתום, יודית שחר, ברעז לביא, ערן הדס, זהיה קונרוס, שלמי חתוכה, תומר גרדי, ראגי בטחיש, עדי עסיס, שגיאל אלנקור, נעמה גרשי ורבים אחרים. (גילוי נאות: גם לי היתה הזכות לפרסם בשלושה מגיליונותיו.) מתחילת יציאתו הביע “מעין” מרד בתפיסה המקובלת של עריכת כתבי עת ספרותיים. כך למשל בבחירה לכלול בגיליון הראשון של כתב העת את “ארבעה מכתבים לשר לביטחון פנים” מאת רומן באימבאי - מכתבים שהופנו ב-1999 לשלמה בן עמי שכהן כשר לביטחון פנים - בבקשה לסיוע ממלכתי לאמנות. זאת יחד עם מסות על נושאים אקטואליים וספרותיים ואפילו ריאיון עם איש הימין משה פייגלין (לימים חבר כנסת) שהתפרסם לראשונה באתר הימין ‘דעות’.

תפיסת עולמם של עורכי “מעין” מובעת בבירור בפתח דבר שבכל גיליון, ומתוך כך אפשר לעקוב אחר ההתפתחות בתפיסת העולם, כמו גם אחר מה שנתר כעקרונות בסיס של כתב העת. בפתח הגיליון השני כתבו העורכים: “מעין” מדבר על החיים, החיים שאנחנו מכירים מתחוללים בלעדי ניקוד. אף אחד ממשוררי ‘מעין’ לא מנקד בעצמו את שיריו, ולכן הוספת הניקוד היא תוסף ולא רקמה טבעית של השירים.” תפיסה זו באה לידי ביטוי החל בגיליון השני (בראשון היו עדיין שירים מנוקדים). בהמשך פתח הדבר נכתב: “ניתן כותל הבטון בין ‘שירה’ ובין ‘החיים’ הוא המהלך הבסיסי של מעין”. כלומר, השירה צריכה להתאים לחיים, להשפיע עליהם, להיות חלק מהרקמה של החיים היומיומיים.

בפתח הדבר לגיליון השישי כתבו העורכים: “מעין” הוא עיתון מהפכני בכך שהוא לא רוצה לתת תשובות על השאלות המוכרות, הוא רוצה לשאול שאלות חדשות. הוא לא רוצה לפתור בעיות ולהטילא טלאים על נקבים ושפשופים, הוא רוצה להיות הקרע בעצמו. הוא לא מגיב, אלא הבעיה עצמה.” כלומר, תפיסת עולם של חוסר מוכנות להשתלב במצב הקיים, אלא מרידה עקרונית בו, היות “הקרע עצמו” המעיד על הבעייתיות, במקום ניסיון לתיקון נקודתי.

בגיליון 8 שיצא לאחר מחאת קיץ 2011 טענו העורכים כי לשירה, ומתוך כך לכתב העת, היה חלק בקידום המחאה: